

Artikel Sybrand van Haersma Buma voor de Juridische Faculteitsvereniging Rotterdam

Een aantal jaren geleden was er op TV en in de bioscopen een populaire reclame van de postgiro. In het filmpje vraagt John Cleese op een Amsterdamse gracht aan Nederlandse voorbijgangers: "Do you know giro blauw"? Niemand weet ervan, en het beste wat hij als antwoord krijgt is een afwerend "sorry I'm Dutch".

Als John Cleese nu dezelfde vraag zou stellen, maar dan het "giro blauw" zou vervangen door bibob, dan zouden we een zelfde filmpje kunnen monteren. "Do you know bibob? Antwoord: "Sorry I'm Dutch". De gemiddelde Nederlander heeft geen flauw idee wat bibob is. Alleen de ogen van de gespecialiseerde muziekliefhebber zullen misschien oplichten; bebop is immers een stroming in de jazz.

Twee categorieën Nederlanders zouden de vraag wel kunnen beantwoorden. In de eerste plaats zijn dat lokale politici en bestuurders. Zij kennen de mogelijkheden van de enkele jaren geleden tot stand gekomen Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur. Ook heel wat dubieuze ondernemers weten inmiddels waar de afkorting voor staat. Zij hebben de mogelijkheden van de wetgeving al aan den lijve ondervonden doordat hen een vergunning is geweigerd.

De wet bibob is in juni 2003 in werking getreden. De wet biedt gemeenten, provincies en andere bestuursorganen mogelijkheden om te voorkomen dat zij criminele activiteiten faciliteren. Bestuursorganen kunnen met de wet bibob in de hand vergunningen of subsidies weigeren of intrekken als er ernstig gevaar bestaat dat met behulp van die beschikking criminele activiteiten zullen worden uitgevoerd.

Overheden van Groningen tot Maastricht hebben inmiddels ervaring opgedaan met de wet. De wet wordt veel toegepast in de horecasector. Maar zeker niet alleen daar. Amsterdam en Alkmaar gebruiken de wet bibob om hun prostitutiesector op te schonen. De prostitutiesector is sterk verweven met de criminaliteit. Volgens onderzoek werkt vijftig tot negentig procent van de vrouwen onvrijwillig in de prostitutie. Het strafrechtelijk bewijs daarvoor is moeilijk te leveren omdat de vrouwen zo geïntimideerd worden dat ze geen aangifte durven te doen. Maar heel wat schimmige bordelen zijn inmiddels gesloten doordat de conclusie van een bibob-onderzoek luidde dat er gevaar was voor criminele activiteiten. Zo konden vergunningen worden geweigerd of ingetrokken. Waar het strafrecht niet komt, biedt de wet bibob hulp. De dankzij de wet bibob vrijgekomen panden kunnen worden gebruikt door bedrijven die een schone lei hebben. Amsterdam wil zo van het verloederde Wallengebied weer een toonbaar en voor gewone Amsterdammers toegankelijk gebied maken.

Het succes van de wet heeft er toe geleid dat de ministers van justitie en binnenlandse zaken kort geleden hebben voorgesteld de werking van de wet uit te breiden. Dit was een wens die al langer bij de Tweede Kamer bestond. De vastgoedsector zal onder de wet gaan vallen in het geval de overheid optreedt als contractspartij. Ook de speelautomatenbranche en de headshops zullen er aan moeten geloven. Smartshops en growshops vielen er al onder.

Een aparte categorie vormen de belwinkels. In een wereld waarin iedereen over een mobieltje beschikt zijn aparte winkels waar je kunt bellen merkwaardige fenomenen. Nog merkwaardiger is dat er zoveel zijn. Er zijn dan ook nogal wat belwinkels die het verlenen van telefoonfaciliteiten niet als hoofdreden van hun bestaan lijken te hebben. Het zijn witwasserijen van zwart geld; de winkel is een dekmantel. De ministers vinden het erg ver gaan om deze bedrijven allemaal vergunningplichtig te maken, alleen om een bibobtoets te kunnen uitvoeren. Zij willen daarom de gemeenten een bevoegdheid tot sluiting geven, vergelijkbaar met de bestaande bevoegdheid voor panden vanwege drugshandel. Ook willen zij bezien of via de bestemmingsplannen meer is te sturen. Dit lijkt een verstandige weg.

Sinds de invoering van de wet zijn naar schatting zo'n 20.000 vergunning- en subsidieaanvragen getoetst aan de wet bibob. In totaal zijn er in die tijd zo'n 500 vergunningen geweigerd en 150 aanvragen voortijdig ingetrokken. Een aantal aanvragers is na een afwijzing naar de rechter gestapt. Verschillende gemeenten zijn vervolgens door de rechter teruggefloten. De rechter hecht eraan dat de procedure zorgvuldig wordt doorlopen. Op dit moment is een procedure aanhangig bij het Europese Hof voor de rechten van de mens. De vraag die daar voor ligt is hoe de bibob-procedure zich verhoudt tot artikel 6 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens, het recht op een eerlijk proces. De juridische houdbaarheid van de regeling is een belangrijk punt van aandacht. Een ander aandachtspunt is de administratieve last waarmee de bibobtoets gepaard gaat. Ondernemers moeten vaak een hele vragenlijst invullen om door de toets heen te komen. Voor kwaadwillende ondernemers is dit vaak al een reden om de vergunningaanvraag te laten voor wat hij is en dat is gunstig. Maar ook goedwillende ondernemers zitten in hun maag met de hoeveelheid gegevens die soms moeten worden aangeleverd. Gemeenten moeten de procedure waar mogelijk stroomlijnen.

De wet bibob is nog in ontwikkeling. Maar vast staat dat de overheid dankzij de wet bibob een stuk naïviteit van zich heeft afgeschud. Er wordt niet meer vanuit gegaan dat iedere ondernemer goedwillend is. Er hoeft evenmin op een strafrechtelijke veroordeling te worden gewacht voordat tegen misstanden kan worden opgetreden. Vooral gemeenten die kampen met hele buurten die vergeven zijn van criminaliteit, of die daarnaar dreigen af te glijden, ontstaat een steeds beter gevulde gereedschapskist. Grote winnaars zijn de bewoners en ondernemers die volgens de spelregels van de maatschappij met elkaar om willen gaan.

Als de nog openstaande juridische vragen zijn opgehelderd, en de administratieve last binnen de perken is gebracht, is

er een uiterst waardevol instrument geschapen. Het is de vraag of het woord bibob ooit een bekend begrip zal worden. John Cleese moet maar niet de Amsterdamse gracht op gaan. Maar het is al een groot goed als de onderwereld de pas naar de bovenwereld wordt afgesneden.

Sybrand van Haersma Buma